

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Duhovna veza između pojedinih dijelova naroda je najjača veza. Naš list je duhovna veza između nas u emigraciji i naših u Julijskoj Krajini. Sačuvajmo i proširimo ovaj naš list da sačuvamo i proširimo tu vezu. Najmanje što možemo učiniti je to, da uredno plaćamo svoju pretplatu.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

APEL ROOSEVELTA ZA MIR

ROOSEVELT

Predsjednik Roosevelt uputio je dramatičan i zdužan poziv na sporazum kancelaru Hitleru i predsjedniku dr. Benešu. U svojoj poslanici ističe predsjednik Roosevelt da prijeti opasnost rata koja ugrožava živote milijunima ljudi među kojima tolikim ženama i djeci. Amerika želi mir, ali u slučaju rata nitko ne će moći izbjeći posljedica te katastrofe. Sve se može sporazumno riješiti. U ime 130 milijuna državljana Sjedinjenih Država apelira predsjednik Roosevelt na Hitlera i Beneša da ne prekidaju pregovore, jer dok pregovori traju postoji mogućnost sporazuma, a kada se oni prekinu nestaje mogućnost sporazuma. Roosevelt apelira na Hitlera i Beneša da se sporazume u interesu vlastitih naroda i cijeloga čovječanstva.

DRUGA POSLANICA ROOSEVELTA HITLERU

Washington, 28 sept. Roosevelt uputio je novu poslanicu Hitleru. Telegram predstavlja odgovor na telegram koji je Hitler uputio Rooseveltu poslije njegove prve poslanice. Ovaj odgovor predstavlja apel upućen Hitleru u ime načela čovječnosti, a u cilju da se spasu milijuni ljudskih života. Vodja i kancelar Hitler u svom telegramu upućenom predsjedniku Rooseveltu napada »nepravdu Versailleskog ugovora«. Roosevelt mu odgovara: »Ne radi se o tome da se raspravljaju zablude i nepravde koje su mogli biti počinjene u prošlosti. Ono što je sada u pitanju, to je sudbina današnjeg i sutrašnjeg svijeta.«

APEL ROMAIN ROLLANDA NA ČLANOVE PEN KLUBOVA U ITALJI I NJEMAČKOJ

Prema vijestima iz Pariza Romain Rolland, predsjednik svjetskog PEN kluba uputio je na adresu talijanskih i njemačkih pisaca poslanicu, u kojoj među ostalim veli: »Pet hiljada pisaca, koji su članovi PEN klubova, a osobito francuski, engleski i čehoslovački pisci, upućuju na Vas talijanske i njemačke pisce apel, da se otkloni primjena sile, koja može Europu ugušiti u krvi tim strašnije, kada je već bio postignut sporazum za mirno rješenje spora. Ako Vi ne ustane za mir, Vi ćete preuzeti strašnu odgovornost za budućnost.«

POSLEDNJA VIJEST

SASTANAK DALADIERA, CHAMBERLAINA, HITLERA I MUSSOLINIJA U MÜNCHENU

U dvanaestom času, kada se očekivalo da će započeti vojnička akcija koja bi dovela do novoga svjetskoga rata, došla je vijest, da je Hitler pozvao na sastanak u München Daladiera, Chamberlaina i Mussolinija. Daladier i Chamberlain odtjeli su u München avionima, dok je Mussolini otišao posebnim vlakom.

Konferencija je počela u tri sata po podne u četvrtak. Do sada se još ne zna što se zaključilo.

To je posljednja mogućnost da se spasi mir.

Glavna zasluga za saziv konferencije pripada predsjedniku USA Rooseveltu koji je svojim dvjema poslanicama uticao da se nastoji naći mirno rješenje spora.

MUSSOLINIJEV GOVOR U TREVIZU

O napretku Julijske Krajine, slavenskim resama i o milicionerima slavenskoga porijekla»

21 o. mj. prije podne Mussolini je održao s tribine na trgu u Trevisu kraći govor pred ogromnom masom svijeta. U početku svoga govora Mussolini je rekao, da ovim svojim i suviše kratkim boravkom u toliko ponosnom Trevisu završava svoj put po venecijanskoj oblasti. Iz Trevisa i iz ove zemlje, koja je imala sreću da vidi kako talijanske armije dobivaju jednu od najvećih pobjeda, zabilježenih u historiji svijeta, želi da pozove sve Talijane koji ga u ovom času slušaju, da i bez dvadesetogodišnjice bitke, poduzimaju hodočašća od obala Plave do padina Krasa. Talijani će tamo naići, rekao je Mussolini, u prvom redu na spomenike u znak sjećanja na naše mrtve, spomenike divovske arhitekture, a majke naših heroja moći će vidjeti imena svojih mrtvih i dragih ispisane u metalu, koji će prkositi vijekovima. Zatim će vidjeti ono, što je Italija u oslobođenoj zemlji stvorila za vrijeme od dvadeset godina. U ovim krajevima kuca snažan život. Od Trsta do Gorice nalaze se tvornice,

brodogradilišta i električne centrale, jedinstvene u svijetu.

Osim toga vidjet ćemo, da i stanovnici drugog jezika, malene rese — ogranci (piccole frangie della grande massa slavo) velike slavenske mase, koji su nekad došli u ova brda, svojim spontananim manifestacijama dokazuju, da potpuno sudjeluju u životu talijanske nacije. Niko od stanovnika drugog jezika u dolini Soče nije bio natjeran da izadje pred mene. Jedan bataljun crnih košulja, sastavljen isključivo od milicionera ovoga porijekla, defilovao je predamnom u Trstu na Trgu »Unita« na naprosto veličanstven način. Ovo stanovništvo osjeća se ponosnim, što sudjeluje u našem carskom i nacionalnom životu.

Utuda se nekim žučnim polemizirama s druge strane Alpa može primijeniti, da za rješavanje izvjesnih problema treba utvrditi historijske okosnosti, treba da problemi dobiju izvjesne određene razmjere.

ZAŠTO JE ČSR MOBILIZIRALA?

Prag, 26. sept. ČTK javlja: Državni radio obavijestio je dne 24. o. mj. u 12.30 sati ovaj izvještaj:

»Neprijateljska propaganda prema Čehoslovačkoj širi na svim jezicima najrazličitije klevete o Čehoslovačkoj da bi nas se u svijetu predstavilo kao rušitelje mira. Sada se ta propaganda, provodeći svoju kampanju, služi našim mobilizacionim mjerama koje ocrtava kao pokušaj prekida pregovora između engleskog premijera i njemačkog kancelara u Godesbergu. Odbijamo te insinuiracije na najkategoričkiji način pošto su apsolutno lišene svake osnove.

Cijeli svijet zna da se ne služimo takvim sredstvima za izvođenje istine i zavaravanja javnog mnijenja kao što je to navika propagande neprijateljske prema Čehoslovačkoj i da naše izjave uvijek počivaju jedino na neospornim činjenicama. Dakle ne bi bilo potrebno naročito ističati, da se ove izjave apsolutno vjerodostojne i lišene svake sumnje, no ipak još jednom naglašujemo, kako zbog čehoslovačkog javnog mnijenja, tako i zbog svjetskog javnog mnijenja, da ono što ćemo sada saopćiti u pogledu toka događaja predstavlja stvarnost, koja se oslanja ne samo na službena akta čehoslovačke vlade nego i na službena saopćenja i korake engleske i francuske vlade.

Konstatiramo da je stvarnost u koju nitko na svijetu ni najmanje ne sumnja, da je čehoslovačka vlada u noći između utorka i srijede 21. IX. ove god. službeno prihvatila projekat engleske i francuske vlade za ozbiljne pregovore o provođenju plana, kojim se Reichu ustupaju izvjesni čehoslovački teritoriji, većinom nastanjeni njemačkim stanovništvom. Taj pozitivni odgovor dan je od čehoslovačke vlade, mada je ona pri tom išla i preko granica, koje su malo prije tog bile označene čak i od Sudetskih Nijemaca kao pogodna baza rješenja.

Čehoslovačka je vlada prihvatila te teške uvjete pod izričnim preporukama dviju vlada, koje su uzele na sebe ulogu posredovanja t. j. Velike Britanije i Francuske da ne bi bili optuženi, da smo omeli stvaranje mogućnosti za uspostavu mira u Europi, a time i u cijelom svijetu.

Ministar predsjednik Chamberlain je odputovao zatim kancelaru Hitleru s pozitivnim čehoslovačkim odgovorom. Medjutim tek što je predsjednik engleske vlade u Godesbergu podnio taj pozitivni odgovor, odmah je primio sasvim nove prijedloge, koji u velikoj mjeri premašuju ono, što je prije bilo ugovoreno u Berchtesgaden.

Tu se ponovno manifestirala poznata taktika, koja se za jednu ugovorajuću stranu sastoji u tome, da prikom svakog ustupka druge ugovorajuće strane, postavlja veće zahtjeve.

Engleski premijer je iz Godesberga donio novi projekat i nove uvjete Njemačke koji su saopćeni čehoslovačkoj vladi.

Već je prilikom primanja ovih novih uslova Chamberlainu bilo jasno, da ni engleska ni francuska vlada ne bi mogle

preporučiti Čehoslovačkoj da prihvati ove nove uvjete niti da i dalje savjetuje Čehoslovačkoj da ostane pasivna i da se ne priprema na obranu. Stoga su u petak 23 o. mj. u 18.15 sati ministri Vel. Britanije i Francuske u Pragu po službenoj uputi svojih vlada izjavili čehoslovačkoj vladi

da ni Engleska ni Francuska ne mogu primiti na sebe odgovornost savjetujući Čehoslovačkoj pasivnost i da ne mogu više savjetovati Čehoslovačkoj da ne poduzimlje potrebne vojne mjere.

Istodobno su nas upozorili na to, da nam je istina novi memorandum iz Godesberga dostavljen preko njih, ali bez ikakvog savjeta o daljem tečaju stvari. To je značilo da čak ni velike sile nisu smatrale nove uvjete ozbiljnom bazom sporazuma.

Čehoslovačka vlada sastala se u petak u 20 sati odmah poslije ovog saopćenja oboje diplomata i došla je do zaključka da međunarodna situacija apsolutno iziskuje da se izvrše odbrambene mjere za svaku eventualnost. To u toliko više što se sada na našim granicama manifestirala povećana aktivnost naoružanih bandi, snabdjevenih oružjem stranog podrijetla, koje su dolazeći sa stranog teritorija vršile napadače na naše usamljene carinske i stražarske postaje. Čehoslovačka je vlada prije toga naredila svima vlastima i organima na granici, da se strogo uzdržavaju svakog akta, koji bi mogao biti krivo shvaćen, a naročito da se ne pribjegava vatrenom oružju, pa ni u slučaju teške opasnosti.

Da smo takovo stanje stvari pasivno promatrali, ono bi se samo po sebi pretvorilo u sukob. Otuda je čehoslovačka vlada iz razloga samoodržanja svojstvenog svakom čovječjem stvorenju, a još više državi koja je upravo dala nečuvanog dokaza u povijesti o svojoj krajnjoj volji za mirom,

došla do zaključka, da bi njena dalja pasivnost mogla postati uzrokom sukoba i da bi joj se jednoga dana moglo prigovoriti, da je nedovoljnim zaštitnim mjerama dozvolila pa čak i prouzrokovala povredu mira.

Eto stoga je nekoliko časova poslije posjete ministara Velike Britanije i Francuske čehoslovačka vlada u petak u veče odlučila da proglasi mobilizaciju. Čehoslovačka vlada poduzela je ove mjere jedino u cilju ostvarenja uvjeta, koji će joj omogućiti, da se pregovori vode u miru i sigurnosti.

Nijedno razumno stvorenje na svijetu zaista neće moći vjerovati, da bi mobilizacija ove male čehoslovačke mogla ma za koga predstavljati opasnost.

Ponavljamo dakle, da do naše mobilizacije nije moglo doći protivno savjetima i uputama velikih zapadnih sila, pošto čehoslovačka vlada nije poduzela nikakav korak za cijelo vrijeme trajanja konflikta, a da o tome te velike sile nisu bile obaviještene.

Propaganda, koja stvari predstavlja na drugi način, je apsolutno lažna i ni u koliko ne ide za održanjem mira, nego naprotiv za njegovom povredom.

— Vi gospodine Runcimane, morate naprosto predložiti Benešu plebiscit. Ne samo za su-detske Nijemce, nego za sve narodnosti, koje budu to zahtijevale. Iz pisma Mussolinijevog lordu Runcimanu.

POLJSKA IMA 13 I POL MILIJUNA MANJINA

PO PRIZNANJU POLJSKOG LISTA »NATIO«

U Poljskoj izlazi časopis »Natio« koji se bavi manjinskim pitanjem te države. Obzirom na to, da je ta revija štampana u Poljskoj, ona iznosi pravo stanje manjina, tako da je danas Poljska jedina zemlja u Europi, koja ima preko jednu trećinu od svih svojih stanovnika manjina i to u ukupnom broju od blizu 13 i pol milijuna stanovnika.

Poljska je medjutim sada ustala protiv Čehoslovačke zbog tješinskog kotara, gdje živi nekih 80.000 Poljaka.

Medjutim, da se vidi kakav narodnosni mozaik predstavlja Poljska, evo podataka (prema službenoj državnoj statistici) koji uvjeravaju, da bi Poljska zaista imala najmanje prava da na ovakav način ustaje na obranu šake svojih sunarodnjaka, koji su ostali u tješinskom kotaru.

U pomenutom časopisu dr. Dimitr Lewicki (iz Lavova) iznosi statističke podatke oslanjajući se uvijek u tom na državnu statistiku — pa kaže, da je versailleski ugovor dodijelio Poljskoj 137.000 četvornih kilometara sa 7 milijuna Ukrajinaca. Osim toga, što Ukrajinci nemaju nikakvih prava, oni plaćaju ogromne poreze (»ungeheuer Steuern«). U dijelu Ukrajine, koju je versailleski mir dodijelio Poljskoj, namiješteni su sami Poljaci, poljske škole, a tek tu i tamo koja ukrajinska.

Ukupno je 2166 ukrajinska škola pretvoreno u — poljske, a preko 500 pravoslavnih crkava zatvoreno.

Bjelorusi se ne nalaze u ni malo boljem položaju od Ukrajinaca. Poljska je dobila (versailleskim ugovorom o miru) ukupno 2 milijuna Bjelorusa, koji žive na području većem od 100.000 četvornih kilometara.

Narodni zastupnik Sejma Fabian Jermicz konstata u toj reviji »Natio« (ona je štampana u Varšavi, Piekna 18). Poljska je mirovnim ugovorom preuzela na sebe obavezu zaštite manjina, ali Bjelorusi nemaju ni minimalnih prava: ni kulturnih, ni privrednih ni političkih, tako da je sve Poljska ostavila na — papiru. Agrarna reforma oduzela je Bjelorusima sve, a Bjelorusima se ne dozvoljava ni kupnja zemljišta.

O Židovima u Poljskoj piše Izaak Grünbaum (Varšava). Židova ima u Poljskoj nešto preko 2 milijuna, a kako je njima to je poznato iz mnogobrojnih izvještaja u dnevnoj štampi.

Senator Erwin Hasbach piše o Nijemcima u Poljskoj. Po državnoj statistici ima u Poljskoj nešto preko 2 milijuna Nijemaca.

Konačno pet velika narodna manjina u Poljskoj su Litvanci, koji ima blizu pol milijuna. O njihovom teškom i bespravnom položaju iznosi podatke dr. D. Otsejko.

Tu je iznesena čitava knjiga i svaki pretstavnik tih manjina iznosi nevolju svog bespravnog naroda.

REZOLUCIJA POLJSKE KMETSKE OPOZICIJE

Ljubljanski »Slovenec« prinaša: V Rzeszovu je bio shod kmetov iz Male Poljske in šlezijske vojvodine, ki pripadajo opoziciji. Shod je sklenil sledečo resolucijo:

»Kongres izjavlja, da odločno obsoja početje neodgovornih elementov, ki hočejo zaneti novo narodno klanje. Narod, ki bi z orožjem napadel svojega sosedu, bi moral nositi vse posledice za tako zločinstvo nad kulturnim človeštvom. Poljsk. zunanja politika, ki zanemara tragično usodo enega in pol milijuna Poljakov v Nemčiji in se ne briga za poljske koristi v Gdansk, je v nasprotju z življenskimi koristmi poljskega naroda in države. Združena ljudska stranka se upira taki politiki in ugotavlja, da stoji slovanstvo pred silnim naskokom svojega nasprotnika, ki bi ga mogel ustaviti samo združeni odpor poljskega in češkega naroda. Shod kmečke opozicije izraza bratskemu čehoslovaškemu narodu, ki z občudovanja vredno odločnostjo brani svojo državno nedvisnost, svoje najtoplejšje simpatije. Pravice poljske manjšine v Čehoslovaški bi se lahko dosegle s pomočjo razsodišča, tako da bi te zadeve režim ne mogel izrabljati v svoje strankarske zamene.

JURINA I FRANINA

Franina: Znan Jure da ti nisi čovik ud velikih računi, ma biš li zna prištiti kad se lumeru 8 doda pet jaji.

Jurina: A to bi bilo ništo više ud toje pameti. I ko nis hoževa u školu znan da je to osan sto miljari.

Franina: A lipa krv moja a kad se lumeru šest da pet jaji koliko zajde?

Jurina: A ništo manje! Šest sto miljari.

Franina: A da na jenoj krasadi vidiš toliko ovac, a na drugoj unoliko biš zna valje koliko je na jenoj, a koliko na drugoj ovac, i prazi i ud kega je gospodara to biago priz da brojš.

Jurina: A kako bih to moga znati. Ovce su ovce, ma i prazi priž njih ne valja.

Franina: A da ti ki reče biš volija uve ili une ča biš ti na to?

Jurina: Ma si pametan po soju. To bi saki volija kad he je više, ma na prvu vištu ja bih uzeja i jene i druge, ašto čuda je jenih i drugih.

Franina: A da ti ki reče: Vidiš Jure uve ovce na uvoj krasadi/su ovce pravega gospodara i ki bi mu jenu ovcu ukreja valje bi ubija a z nima drugima more delati ča će ki, kresti he, gromičati i ča će.

Jurina: A reka bih mu da mu si zakoliči nisu na mistu, aš i gospodaru vnih drugih ovac su drage njigove kakoj vnen prven njihove. Ma meni se para Frane da biš me ti danas pelja na špažicu, ča će vrag tolike ovce skupiti.

Franina: Rečimo da to nisu ovce, nego kuneliči je li breki je li ljudi.

Jurina: A njih bi bilo još teže skupiti i ugnati he u tor.

Franina: Pak da se jenin dade rabašpanja i ditelina, a drugin kupine i trnje.

Jurina: A krepali bi, mašimo kuneliči!

Franina: Ma ti si vajk bija šut čovik. Reči mi još uvu. Da su to sve težaki ki prikapaju smokve i komunale pah jenin daš u jutro kafe z mlikom, a drugin samu čikoriju.

Jurina: Hoj s vragon — hoj! Ti ne biš nikad finija zala te bo dopala.

»KULTURNA BAŠTINA NEKOG NARODA NAJUŽVIŠENIJA JE TEKOVINA«.

TRIBUNA (Rim)

»PICCOLO« O MUSSOLINIJEVOM POSJETU JUGOSLAVIJI

Tršćanski »Piccolo« donosi pod krupnim naslovom »Apoteoza«, svoje utiske prilikom Mussolinijevog posjeta Julijskoj Krajini, pa između ostalog kaže:

»Ko je imao prilike da prisustvuje dočeku Ducea na državnoj granici, njegov susret sa banom Dravske banovine, koji mu je izručio pozdrav najviših državnih vlasti i pretsjdnika jugoslavenske vlade, g. dra Milana Stojadinovića, taj neće tako brzo zaboraviti ovaj rijetki momenat. U neobično iskrenoj ceremoniji moglo se osjetiti, koliko je jaka spona prijateljstva, koja u ovom času veže Italiju i Jugoslaviju. Najbliže pogranično stanovništvo iako u malom broju, sakupilo se oko Ducea. Ono je htjelo da proživi značajan čas, u kome je on, odvojivši se od krajnjeg dijela talijanske granice, ušao na jugoslavenski teritorij, pozdravljajući zastavu puka ponosi ih Alpinaca, koji su na zapovjed generala g. Lukića, odali počast premijeru fašističke Italije«. List zatim nastavlja ovom primjedbom: »U jednoj Evropi, u kojoj se strahuje od iznenadnih političkih komplikacija, talijansko-jugoslavenska granica pretstavlja zalag mira. Ona spaja dva naroda, koji se međusobno poštuju i koji su umieli, od časa kad se zbližili, da se upoznaju, i da iz dana u dan uvide sve veću potrebu za zajedničkim istupanjem. »Živio Mussolini!« bio je uzvik, koji je navirao iz grla žena sa planina. »Bog ti pomoga!« bio je odgovor jugoslavenskih alpinaca, na gori pozdrav kojim se Mussolini obratio vojnicima na srpsko-hrvatskom jeziku. Ova epizoda, nastavlja list, je učvrstila veze prijateljstva koje predstavljaju jednu rijetku garanciju mira u novoj Evropi. Epizoda je ta čiju ljepotu i značaj osjećaja Talijani Julijske Krajine«.

ENGLESKA, FRANCUSKA I RUSIJA BRANITI ČE

Čehoslovačku ako bude napadnuta — Službena engleska obavijest

U Londonu je 27. o. mj. izdano službeno saopćenje u kojem se veli, da se je pretsjdnik vlade Chamberlain trudio u razgovorima s kancelarom Hitlerom da nadje put za mirno rješenje čehoslovačkog problema. Još je uvijek moguće pregovarati. Francuska, britanska i čehoslovačka vlada primile su zahtjeve Njemačke za predaju sudetsko-njemačkog područja. Ako unatoč svim naporima pretsjdnika vlade Chamberlaina

Njemačka poduzme napadaj na Čehoslovačku, tada će direktna posljedica toga biti, da će Francuska prema svojim obvezama priteći u pomoć Čehoslovačkoj, a da će Velika Britanija i Sovjetska Rusija sa svim sigurno biti na strani Francuske.

Još nije kasno da se spriječi ovako velika tragedija i zadaća je naroda svih zemalja da traže rješenje slobodnim pregovorima.

DA LI JE NJEMAČKO STANOVNIŠTVO ČEHOSLOVAČKE PAUPERIZIRANO?

Prag, (Ceps). — Iz statističkih podataka o ulozima u Čehoslovačkoj vidimo, da se teza o pauperizaciji njemačkog stanovništva ne može održati. 31. decembra 1937 su štedionice u Čehoslovačkoj imale 22.050 miliona Kč uloga. Od toga otpada na češke štedionice 15.256 miliona, na slovačke 599 miliona i na miešovite 46 miliona. Na njemačke štedionice otpada dakle 26,17% cjelokupnih uloga. Ulozi novčanih zavoda iznose ukupno 1.128 miliona kruna, od toga u njemačkim štedionicama 231 milion ili 20,59%.

U Moravskoj i Šleskoj postoje 113 štedionica, od toga 71 češka i 39 njemačkih. Ukupni ulogi iznose 5.158 miliona kruna, od toga u njemačkim štedionicama 1.115 miliona ili 21,61% cjelokupnih uloga.

Osim toga možemo uzeti kao sigurno, da i one štedionice, koje se smatraju kao čehoslovačke imaju znatnu količinu uloga sudetskih Nijemaca i to besumnje u mnogo većoj mjeri nego što Čehoslovaci imaju uloga u njemačkim štedionicama.

JUGOSLOVENIMA U MADŽARSKOJ ZAGARANTOVANA SU SVA MANJINSKA PRAVA PIŠE SUBOTIČKI »NEVEN«

Subotički »Neven« osvruću se na nedavni govor ministra dra Korošca u Murskoj Suboti, koji je onda govorio o našoj braći, koji se još nalaze u Mađarskoj, kao i o odnosu prema Mađarskoj piše: »Ova naša braća kao manjina imaju iste želje kao i Mađari u Jugoslaviji. Uživanje ovih želja sa obje strane otvrdit će nedavno sklopljeno

Na Češkom je umrl župnik dekan Josip Velhartický

V Kolínu na Češkom je umrl 12. septembra bivši župnik in dekan v p. Josip Velhartický, star 73 let. V 90 letih prejšnjega stoletja je bilo na Češkom toliko kandidotov za bogoslovje, da niso mogli vseh sprejeti.

Prišli so v skoraj vse naše škofije, kjer so se povsem poslovenili in večinoma pozneje kot duhovniki vzorno delovali. Eden najmarkantnejših je bil g. Velhartický, ki je bil kaplan v Dolini, Ricmanjih in župnik skoraj 27 let v Jelšanah pri Il. Bistrici.

Tukaj je sezidal društveni dom, ustanovil hranilnico in jo dolgo vzorno vodil. Bil je mož diplomatskih sposobnosti, premišljen in resen. Bog mu bodi plačilo, kar je za ubogo istrsko slovensko ljudstvo dobrega storil. (Slovenec)

Soze so dobile novo cerkev

Trnovo, septembra 1938. (Agis) — Vas Soze, ki spada pod trnovsko duhovnijo, ni imela do sedaj svoje cerkve. Letos pa so z raznimi prispevki sezidali novo lično cerkvico in 8. t. m. so jo svečano otvorili in blagoslovili. Blagoslovitev in cerkvene obrede je opravil trnovski dekan, med tem ko je civilne oblasti zastopal bistriški podešta dr. Bordon in fingiral z ženo tudi kot boter. Za to priliko se je na Sozah zbralo vse polno ljudi od blizu in daleč tako, da je slavnost res v vsakem oziru uspeša.

Posvećenje novog riječkog biskupa

Sušak septembra. — Mons. Ugo Camozzo posvećen je za biskupa prošlog tjedna u Veneciji u bazilici Sv. Marka uz prisustvo pretstavnika vlasti i crkve, te velikog broja vjernika.

Novi riječki biskup Ugo Camozzo dolazi na Rijeku tokom ove sedmice, te će na dan Krista Kralja odslužiti svečanu misu u katedrali Sv. Vida i tom prilikom nudieliti blagoslov svojim vjernicima. Novom se biskupu sprema svečan doček.

Nalezljive bolesti razsajaju

Trnovo, septembra. (Agis). V okoli Trnovega se je pojavil tifus, pa tudi v Trnovem samem. Tako je v Sp. Bitnjah zbolela za to nevarno boleznijo vsa družina Janeza Dekleve, ki je bila prepeljana v reško bolnico. Radi iste bolesti sta bili prepeljani v bolnico tudi švigelj Marija in Benigar I. hčerka posestnika Janeza Benigarja iz Trnovega. Ljudje upajo, da nevarna epidemija ne bo zavzela širšega obsega.

prijateljstvo i s tim približiti će Mađarsku mirotvornoj organizaciji Male antante. Naša braća u Mađarskoj, kako se, dakle, vidi, nisu napušteni. Naša vlada se pobrinula prilikom sklapanja sporazuma na Bledu, da se naši Hrvati (Bunjevci), Srbi i Slovenci u Bajskom trokutu i uopće u Mađarskoj mogu nacionalno i kulturno razvijati. Mi smo učinili svoje. Sada neka naša braća Hrvati, Srbi i Slovenci stupe u akciju. Neka pokreću svoje novine, kalendare neka osnuju svoje čitaonice i diletant-ske družine, neka traže hrvatsku i srpsku nastavu u školama u koje šalju svoju djecu. Ako traže — dobit će! — (?)

POZICIJA SLAVENA U EVROPI

Njemački nacional-socijalistički časopis »Volk und Rasse« objavljuje interesantnu statistiku i diagrame o slaven-skom učestvovanju u životu Evrope i o stalnom porastu Slavena. Na temelju službenih statistika daje spomenuti list ovaj pregled o brojčanom stanju triju glavnih evropskih rasa (u milijunima):

God.	Romani	Germani	Slaveni
1810	63	59	65
1910	108	152	187
1930	120	149	226

Prosljedi li naravni porast pojedinih rasa prema dosadašnjem ključu, to za 50 godina, dakle god. 1980 broj Slavena iznosi upravo toliko, koliko je Romana i Germana zajedno. Citirani list piše: dok su Slaveni god. 1810 sačinjavali jednu trećinu cijeloga pučanstva Evrope, danas oni čine već polovinu. Prosljedi li istim tempom oni će za niti punih sto godina imati već skoro tri četvrtine Evrope.

NESREĆA NA CESTI

Mune, septembra 1938. — Na cesti koja se radi između nas i sela Staredo, teško su nastradali Ivan Ovčarić i Josip Butković. Oni su već duže vremena radili kao radnici na ovoj cesti. Nadglednik je neki dan poslao njih dvojicu da idu očistiti minu, koja nije bila eksplozivna. Kada su je očistili do polovice, mina je neopazano eksplodirala i obojicu po cijelom tijelu teško izranila. Najviše su povrijeđeni po gornjem dijelu tijela, a Butkoviću je izbijeno i desno oko. — Prevezli su ih u riječku bolnicu.

DVE SMRTNI ŽRTVI AVTA

Il. Bistrica, septembra 1938. — (Agis). V začetku septembra je tovorni avtomobil, last Grka iz Male Bukovice, pokopao pod seboj 8 delavcev. Vozili so obdelan les po vojaški cesti na Gomane. Na nekem mestu blizu Gomanca pa se je cestišče udrlo pod težo tovara, podporni zid je popustil in se podrl na zunanji strani ceste. Tovorni avto je zdrsnil pod zid. Na avtu in prikolici je bilo tudi 8 delavcev, od katerih sta dva našla smrt pod avtom. Ostalih 6 pa je dobilo težje poškodbe. Vsi ponesrečenci so domačini. Pogreb obeh žrtev je bil v Trnovem ob veliki udeležbi ljudstva. En ponesrečenec je bil doma iz Kastavščine in se je šele pred kratkim poročil.

Popravilo trnovske cerkve

Trnovo, septembra 1938. (Agis) — Vaško cerkev sv. Trojice v Trnovem, ki je za žel. progo. nameravajo popraviti. Cerkev je bila vsa povojna leta zelo zanemarjena. Ob prihodu Italijanov, so jo zasedli vojniki, ki so imeli v njej tudi nekaj časa skladišča sira in drugih živil. Cerkev sv. Trojice je trnovska vaška cerkev in samo podružnica farne cerkve sv. Petra. Trnovčani so se že nešteto krat zavzemali za temeljito popravilo in obnovo male cerkvice in zgleda, da so sedaj to tudi dosegli.

Požar uničil skladišče sena

Il. Bistrica, septembra 1938. — (Agis). V Bistrici je v začetku septembra zgorela baraka z 2000 kg sena. Skladišče je bilo last nekega trgovca z Reke, dobavitelja vojaških oblasti. Požar je trajal dva dni.

Nesrečatovarnega avta

Knežak, septembra 1938. (Agis). Na neki cesti v bližini Mašuna pod Snežnikom se je prevrnil tovorni avto, last trgovca Lamfreda iz Matulj. Človeških žrtev ni bilo.

Drobiž

— Općine — Pri železniškom mostu je neznani avtomobil povozil 60 let staroga pismonoša škabarja. Zlomil si je roko in teško ranil na glavi. Zdraviti se bo moral 5 tednov.

— Trst — Pri delu je zemlja zasula 28-letnoga Jakoba Jakca, zidarja. Njegovu tovarišu su ga kmalu izkopali na srečo še živoga toda z većjimi ranami po vsem telesu. Zdraviti se bo moral 3 tedne.

— Trst — S kolesa je padel Brundula Franc, star 18 let iz Sežane. Pretresel si je mozgane. — V Zavrhu je zletel z bicikla delavec Anton Čehovin star 28 let. V bolnišnico so ga pripeljali v nevnom stanju. — Pri Senožečah je padel z bicikla čevljar Ferfila Franc iz Potoč, star 25 let. — S kolesom se je zaletela u zid štoka Svetka, stara 18 let in se teško ranila.

— Trst — Otrok Marij Štokovac, star 12 mesecev, se je opekao z moćnikom. Opekline si bo ozdravil v dveh tednih.

— Trst — Zaradi mleka pomešanega z vodo je bilo prijavljenih oblastem 16 mlekarica s Krasa in iz Istre.

— Trst — V bolnišnico so pripeljali Antonijo Krenotičevu, staro 60 let z zlomljeno roko in Marija Čoka, starega 37 let s težjimi ranami na nogah.

— Gorica — V Budanjah na Vipavskem je umrl Jožef Ferjančič v starosti 88 let. Pokojnik je bil med ustanovitelji »Vinarske zadruge« in »Kmetijskoga društva« pri katerih je bio dolga leta odbornik. Sožalje!

— »Obrambeno stanje u Čehoslovačkoj« prošireno je obvezatnom službom rada za sve građane, muškarce i žene od 17 do 60 godina.

— Francuska vojska zaposjela je sve položaje na Maginotovoj liniji. Započelo se je zaposiedanjem pričuvinih dijelova. Francuske radio postaje stavljene su pod državni nadzor.

— Vrlo velik broj aktivnih i rezervnih francuskih časnika ponudio je Čehoslovačkoj svoju službu u ovim teškim danima. Isto tako se neprestano javljaju mnogi dobrovoljci iz slovenskih zemalja.

— Francuski general Faucher, šef francuske vojne misije u Pragu, dao je ostavku na svoj položaj i primio čehoslovačko državljanstvo, te se stavio na raspolaganje vojnim vlastima. — General Faucher dao je jednom praškom listu izjavu, u kojoj kaže da će on svojom gestom doprinijeti da se spase dostojanstvo Francuske

— Izdato je službeno saopćenje, da je Papa stavio na indeks službeni talijanski rasistički časopis »La difesa della razza«. Glavni organ Vatikana »Osservatore Romano«, koji donosi tu vijest, veli, da časopis »La difesa della razza« svojim napadima na hebrejsku rasu potkapa ljudski moral.

— Angleški učenjak zgodovinar Maurice Davie je prešao vso zgodovinu od 1. 1500 pred Kr. in seštel vse mirovne ugovore ter ugotovil, da jih je bilo okoli 8.000, ki so vsi »garantirali« mir za večno...

— Univ. prof. dr. Luigi Salvini, ravnatelj orientalnega zavoda v Napulju, je imenovan za prvega direktorja kulturnega krožka v Beogradu. V zadnjem času je dr. L. Salvini postal znan posebno pri nas v Sloveniji zaradi svojega literarnega delovanja.

— Vrhovnim komandantom svih obrambenih snaga u Čehoslovačkoj postavljen je general Krečič.

— Pitanje ruske i ukrajinske manjine u Poljskoj pokrenuti će sovietska vlada u Londonu i Parizu.

— Uz potporu Italije, Njemačke i Poljske nada se mađarska vlada, da će plebiscit biti protegnut i na nezine sunarodniake u Čehoslovačkoj.

— Neraspoloženje Francuza prema Poljacima očituje se u sve većem otkazu rada poljskim radnicima i namještenicima te njihovu izgonu iz Francuske, ako su i malo sumnjivi.

— Izraze simpatija i divljenja pretsjdniku Čehoslovačke Republike dru Benešu upravelo je brzojavnim putem 70.000 američkih građana sa velike skupštine u Chicagu.

— Rumunjski divizijski general Anastasiu stavio se na raspoloženje čehoslovačkoj vladi.

— Sve glasine o smrtnim osudama u Čehoslovačkoj najodlučnije se demantuje sa službenog mjesta.

— Bojišta u Španiji ovih su dana relativno mirna, jer operacijaa smetaju kiše i međunarodna situacija.

NAŠA OMLADINA

OMLADINA I ESPERANTO

Od jedne srednjoškolske-Istranke primili smo ovo pismo uz članak o esperantu. Donosimo i pismo i članak sa željom da i ostali omladinci kažu o tome svoju riječ:

Iako sam stalna čitateljica »Istre« nisam još u omladinskoj sekciji i to zbog izvesnih razloga kojima nisam mogla izbjeći. Medjutim sada želim da pristupim organizaciji te da radim u njenom krugu i da saradujem u omladinskoj rubrici našega lista.

U članku: »Uoči prve naše konferencije« od 5 augusta o. g. Ivan Črna kaže: »Ogromna većina naše intelektualne omladine nije još stupila u naše redove. Iz ovoga se može razabrati, da je veći dio naše intelektualne omladine potpuno asimiliran prilikama u kojima živi, dok je naša seljačka i radnička omladina pokazala u tom pogledu više svijesti i razumijevanja«.

Medjutim ja mislim da je razlog tome, taj, što je djacima zabranjeno da budu organizirani u nekom društvu koje nema svoje podružnice u dotičnoj školi. Kad bi društvo dobilo dozvolu išlo bi drukčije.

Mislim da bi bilo dobro da provedete akciju za što življu saradnju naših omladinaca u našoj rubrici. Možda neki još nemaju dovoljno interesa i ne poznaju stvar, zato neka im organizirani članovi razlože potrebu organizacije.

Ja sam uvjeren da je esperanto jako oružje u borbi za našu stvar, pa sam zato napisala ovaj članak i mislim da će zanimati sve naše omladince.

*
»La Suda Stelo« mjesečni organ esperantskog pokreta u Jugoslaviji donosi ovaj članak:

Sušak — Odbor hrvatske i slovenske emigrantske omladine iz Julijske Krajine odlučio je da upotrebljava esperanto u svim odnosima sa inostranstvom. Omladinci, emigranti dobro znaju da veliki narodi uvijek nameću svoj jezik manjim narodima. ti omladinci znaju to dobro jer su oni sami još kao neemigranti morali govoriti tuđi jezik. I zato jer je esperanto jedini jezik pomoću kojega se može postići mir i zbliženje naroda. omladinci iz Julijske Krajine uče i upotrebljavaju esperanto. Odbor hrvatske i slovenske omladine pismo je iz Sušaka drugom omladinskom kongresu u New Yorku pozdravno pismo na esperantu, u kojem emigrantska omladina pozdravlja drugi svjetski kongres omladine i rad svih mladih, pozivajući ih na međunarodnu silu iz cijelog svijeta za mir i slobodu. Dalje se u pi-

smu opisuje stanje hrvatske i slovenske narodne grupe u Italiji i specijalno život tamošnje omladine.

Hoće li se i ostala emigrantska omladina (ona izvan organizacije) povesti za primjerom svojih drugova? Mi, koji smo ostavili svoju domovinu i svoje roditelje zato, da možemo ići u hrvatsku školu, zar ćemo i dalje gledati kako se naš jezik zapostavlja u svim međunarodnim odnosima? Zar ćemo i dalje trpjeti da se recimo na sastanku balkanskih naroda ne govori niti jedan jezik tih naroda? I konačno da se naš jezik zapostavlja i u vlastitoj domovini?

I mi, omladinci, u doba svjetskih travica i kulturnog izgrađivanja svih naroda umjesto da učimo u našim školama (kao recimo sretni Englezi ili Francuzi) nešto što je potrebno za naš život i čime bi mogli koristiti našem narodu i čovječanstvu, tratimo svoje vrijeme i svoju mladu energiju u dugotrajnom učenju stranih jezika, što je uostalom sasvim beskorisno, jer u školi nije još nitko naučio niti jedan, a kamo li četiri ili više stranih jezika.

Zar nećemo rađe učiti esperanto koji je tako logičan i jednostavan da se može naučiti za četiri mjeseca, te je pristupačan i ljudima s manjom naobrazbom, što je vrlo važno danas, kad u međunarodne odnose stupaju i šire mase, i to preko radija, tonfilmova, kongresa, utakmica, putovanja i slično, a koji je ipak tako elastičan, da se može prilagoditi svim savremenim potrebama i koji ima toliko izražajna sredstva da se mogu najpreciznije izraziti sve moguće nijanse govora (naučnog, pjesničkog i slično) i koji nadmašuje brojem riječi sve ostale jezike (400.000).

Zar nećemo rađe uvesti neutralni međunarodni jezik, to jako sredstvo za zbliženje i saradnju svih naroda i koji nije nikada imao za cilj da istisne narodne jezike (kako neki misle). Naprotiv, on znači najuspješniju garanciju za mirni i daljnji napredak svih narodnih jezika. I on će omogućiti svakom narodu i svakom pojedincu da svu svoju kulturu i sve svoje znanje i iskustvo stavi u službu čitave ljudske zajednice i da se isto tako posluži znanjem i iskustvom drugih naroda.

I zato mi, emigrantska omladina, prije nego iko drugi, moramo primiti esperanto, te da se preko njega upoznamo s omladinom cijelog svijeta, da nju upoznamo s našom stvari, te da zajednički radimo za bolju budućnost čovječanstva.

L. Z.

JUBILEJ „MALOG ISTRANINA“

Čin dana je izašao 1 broj »Malog Istranina« za ovu školsku godinu. Tim brojem ulazi »Mali Istranin« u desetu godinu izlaženja. Tim povodom spomenimo ovaj jubilej u uvodnom članku ovog broja.

»Mali Istranin« ulazi ovim brojem u desetu godinu svog izlaženja u Jugoslaviju.

Kad je prije 33 godine ugledao u svijet, u doba razvoja i prosvjeta svijeta, u doba razvoja i prosvjeta svijeta, mi nijesmo ni imali škola, a da će evo punih deset godina morati živjeti daleko od svoje sunčane Istre, daleko od svog plavog mora, otrgnut od svog rodnoeg kraja, isključena u svom glavnom gradu, al opet u progonstvu.

A eto on se održao i drži se, da makar uz velike žrtve, nastavi djelo svojih rodoljubnih otaca, da i nadalje bude i uzajam dječju nebrojenih tisuća progonika s rodne grude, kao i dječju onih koji ostadoše dolje pod Učkom na mrtvoj straži, u plemenitoj ljubavi do slatkog jezika materinjeg, do roda i Domovine.

S toga puta nije ni za tren skrenuo. Vole ga djeca, vole ga učitelji, vole ga roditelji.

On nije list, kao toliki drugi, koji podražuju dječju maštu svim mogućim i nemogućim efektima.

On spaja školu sa životom i stvarnošću. Informira svoje male čitatelje o

svemu što se u svijetu dešava i što je potrebno da i oni znaju. Donosi kratke i zanimljive prikaze iz prirode, stranih zemalja, zdravlja, iz područja tehnike, najnovijih izuma, povijesti, zemljopisa. Ne zaboravlja ni sporta, ni filatelije, ni zabave, ni zagonetke.

Učiteljima je dragocjeno pomagalo u školi i izvan nje. Djeci je on dragi pratilac i ugodno stivo.

Pisan je s ljubavlju za plemenite ideale koje zastupa, s ljubavlju za mladih naroda, kome je namijenjen.

Zato se je eto i mogao održati pune 23 godine u Istri, a evo sada i daljnjih 10 godina u Jugoslaviji.

Idemo dakle naprijed jasno zacrtanim putem!

Iza uvoda piše Ernest Radetić: Tri slike, šime Fučić: Braco pod jabukom, Zašto vrapci ne pjevaju, Bogumil Toni: Mrtav leptir, Marko Mirosav: Rana jesen, Škole u Abesiniji, Klok i Jožić, Jurićev kutić, Zdravlje. Naši mladi saradnici, Dječje novine. Iz stranih zemalja, Razno, Zagonetke itd.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici broj 12. — Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12.

PROFESORSKI GLASNIK O „FLACIUSU“

U 10 broju »Profesorskoga glasnika« izašao je prikaz »Flaciusa« dra Mije Mirkovića. Između ostalog kaže se u tom prikazu:

— Iako se izvinjava da nije mogao da dodje do izvjesnih dokumenata na osnovu kojih bi do kraja osvijetlio lik i djelo Flaciusovo, g. Mirković je svojom knjigom uspio ne samo da spase kod nas od zaborava svoga velikog zemljaka, nego da nam svojim »Flaciusom« učini i zauvijek bliskim i simpatičnim ime Vlačićovo i njegovo »dramatične borbe za nezavisnost duha i ljudske misli«. Jer je g. Mirković potpuno u pravu kada, u predgovoru svojoj knjizi, kaže da približavati Vlačićevu ličnost našem vremenu i našoj

problematici, znači upoznati misli, probleme i situacije koje su nam uz svu vremensku i geografsku udaljenost bliske i intimne.

Spominjući glavne momente iz života Vlačićeva po knjizi dr. Mirkovića, recenzent zaključuje:

— Velika je zasluga g. dr. Mirkovića što je, pred savremenosti, oživio Flaciusov lik na način koji je, nažalost, u našoj literaturi veoma rijedak. Znalac svoga posla, dr. Mirković je ovim historijskim prilogom ukazao put i podvukao način kako treba tretirati ljude i događaje, savladivati ogromnu materiju, i iz nje savremenosti dati ono što je bitno i u našem je pravi interes.

Začetki tržaškoga iredentizma

Zanimiva knjiga: C. Schiffrer, Le origini dell' irredentismo triestino (1813—1860)

Schiffrer se u ostalih poglavljih svoje knjige ponovno ozira na naš život na Tržaškom in upoštevajući njegovo vlogo v domači in širši politiki tiste dobe. Ko je v letih 1835-46 izhajal v Trstu tehnik »Favilla« (Iskra), so uredniki nedomačini in očetirani v Mazzinijevem duhu za bratstvo in svobodo narodov večkrat priobčili v tem listu vesti iz slovenskega sveta in slovstva, o slovenski kulturi in celo politiki ter skušali na tak dopuščen način vzbujati zanimanje in simpatije Tržačanov tudi za svoje slovenske sodeželane, ki bi se morali tedaj skupno s Italijani osvoboditi avstrijskega jarma. S tem je pa prišla »Favilla« nekako v nasprotje z dotedajno tržaško politiko, kakor sta jo vodila prej Rossetti in potem Kandler, oba uverjena nasprotnika vsega kar je bilo slovensko, a obenem vneta avstrijska patriota, ker sta si predstavljala bodočnost in procvit tržaškega mesta samo v nerazdružljivem spoju z avstrijskim ozadjem.

Setrudnik »Faville« je bil tudi takrat zasloveli pisatelj in politik Nikola Tommaseo, ki je brez dvoma uplival na njeno politično smer. Ko je 1. 1847 izdal svojo knjigo »Intorno a cose dalmatiche e triestine«, imenuje v posebnem proglasu na »Tržačane Trst« »dragocen prstan zaupanja med narodi« in tolmači edinstvo južnih Slovanov v smislu, da jih le verske in politične razlike ločijo, pa ne toliko kolikor si to želijo nekateri ljudje. Ta zadnja opazka Tommasea je bila očito naperjena proti cesarskemu namestniku sicer liberalnemu grofu Stadionu, ker je leto poprej zaplenil svojemu gostu znamenitemu italijanskemu zgodovinarju Cesareu Cantu v članku za »Favillo« pro-rakopno opazko, da je Trst pristanišče bodoče Slavije.

Ti »favilaši« so pa v listu »Precursore«, ki je izhajal v Benetkah, še obširno razpravljali o politični bodočnosti naših krajev ob Jadranu z narodnomenšanim prebivalstvom vedno v smislu Mazzinijevih načel in predlagali sporazum med obema narodoma, da bi se skupno osvobodili od nemških tlačiteljen in vse ozemlje z Dalmacijo vred združili v nevtralno državo, nekako Švicco, ki bi prosperovala med dvema neodvisnima narodoma. Tudi Belgija jim je s svojim romanskim prebivalstvom v mestih in flamskim na deželi služila kot vzor za njihove državniške načrte v časih predno se je osnovala zedinjena Italija. S tem primerom Belgije, ki se okoriščuje s trgovino med Francijo in Nemcijo, so skušali vplivati posebno na tržaške trgovske kroge, ki so bili najzvestejši pristaši Avstrije zaradi ogromnega trgovskega ozadja. To stremljenje za narodni in politični sporazum ob Jadranu pa so motili dogodki, ki jih Schiffrer gotovo napačno presoja. Tako omenja, da je tržaško ljudstvo hrvatske čete, ki so odhajale proti vstašem v Italiji v januarju 1848., burno pozdravljalo in da je uradni list »Osservatore Triestino« ta prizor posebno obširno opisal, češ da je imela vlada pri tem svoje prste vmes. Schiffrer je vendar sam dovolj dokazal, kako težko se je med tržaškimi Italijani razvijala irudomačila iredentistična misel, da je vendar ne bo iskal v početku 1848. med narodnostno mešano množico, ki je v hrvatskih vojakih spoznala predvsem svoje najbližje brate po krvi in jeziku! Dalje Schiffrer očita Ravnikarju, da je slaviziral vse tržaške cerkve in se sklicuje pri tem na pričo Kandlerja, ko opisuje veliko nezadovoljnost Tržačanov, da so ti rajši zapuščali cerkev nego poslušali slovensko mesto prejšnje latinske. Trezen presojevalec narodnostnih prilik, kakor se Schiffrer pokazuje v vsem, ima dovolj prilžnosti, da se prepriča v tržaških cerkvenih arhivih, kako malo so osnovane njegove trditve, če se sklicuje samo na Kandlerja. Če pa vpleta pri tem celo Primoža Trubarja radi pohujšanja, ki ga je ta pridigar povzročil v tržaških cerkvah, je že bolj verjetno, da ima to pot Kandler prav, ko ne dvomi na tem dogodku ker se sicer ne bi drznil pomoliti pod nos tak očetek v pozdrav novemu škofu Legatu.

Teško pregledna množina zgodovinskih dogodkov 1. 1848., ki so zelo razburkali tržaško javnost, je dobila v Schiffrerjevih poučnih izvajanjih zanimiva pojasnila. Zlasti zapleteno narodnostno vprašanje se le polagoma in s težavo uveljavlja kot političen princip, ker zadeva povsed na razna nasprotovanja. Ob taki priliki razkrinka pisec zelo proslavljenega patriota Kandlerja kot nepopravljivega avstrijskega konzervativca, ki se na eno stran boji, da bi vsako popuščanje Slovanom ob Jadranu omogočilo že kar samemu carju zgraditi rusko luko v Trstu, ki bi pogoltnila sedva Italijanstvo Istre, a na drugo stran nasprotuje v svojem listu »Istria« še svobodnostim: težnjam mazzinijanskih republikancev, ker nočejo verjeti, da le avtonomija Trsta pod habsburškim žezlom mu more zagotoviti varno gospodarsko in politično bodočnost. Na koncu vendar prizna Schiffrer Kandlerju kot posebno zaslugo, da

je osnoval mogočno tržaško liberalno stranko, ki je preko pol stoletja vodila nadaljno italijansko politiko v naših krajih ter dalje, da je znal uspešno odvrniti frankfurtsko strujo, s tem da je pokazal, kako med samosvojim italijanskim Trstom in širšim germanskim ozadjem leži še slovenski pas, ki tudi ne spada v nemško območje.

Poleg drugega so še trojne zaporedne volitve v Trstu 1. 1848., namreč v frankfurtsko skupščino, v dunajsko konstituantu in v občinski zastop povzročile, da so prišla tudi lokalna politična vprašanja javno v razpravo pri raznih sedankih in v dnevnih časopisih. Med ostalim prihaja zlasti šolsko vprašanje v vseh stopnjah na površje. Priznato je bilo v komisijskih raspravah načelo italijanskih osnovnih šol za mesto in slovenskih za deželo, da se izogne poskusu vlade, ki je hotela, obenem s predlogom za slovenske šole vlihotapiti tudi nemško šolo v mesto. Ko potem ni mogel novoizvoljeni občinski svet vsled načelnih nasprotij dolgo zasedati, se je začelo pretresati v časopisju vprašanje visoke šole v Trstu. Izredne važnosti za nas je ugotovitev Schiffrerjeva, da je to pot dal inicijativo v tem problemu »neki obskuren Slovan« z imenom Blažir. Ta mož se je že prej 25. avgusta 1848. oglašil v Lloydovem »Journalu« z zahtevo, da se mora državni zakonik prevesti v slovensčino. V uradnem »Osservatore Triestino« z dne 18. oktobra pa je predlagal ustanovitev posebne juridične fakultete v Trstu. Pri tem se je sicer oziral na prejšnji enak predlog z italijanske strani. Obrazložil ga je z dejstvom, da so vsled nemirov vse bližnje visoke šole v italijanskih in nemških deželah zaprte in da središče Primorske ima dovolj veliko območje za vzdrževanje take šale. Potrebna bi bila tudi za mnoge, ki nimajo sredstev za šolanje v drugih krajih. Schiffrer je mnenja, da je Blažir s tem mislil na slovenske dijake iz tržaške okonce, tasi jih izrecno ne omenja. Nadalje je podpiral svoj predlog z razlogom, da bi se s pomočjo te šole vzgojilo domače višje uradništvo mestu tujega ter se pristavil opazko, da se ne sme ozirati na prigovore kakoga »jezuita«, ki bi utegnil izraziti se, da je trgovinsko središče neprimerno za višje učilišče. Svoj predlog je ponovil potem v istem italijanskem vladnem listu dne 27. oktobra z opombo, da tržaškim dijakom ni potrebno, da se naučijo drugod tujega mišljenja. Za zadnje leto tega študija je Blažir posebej predlagal stolico za sodno proceduro v slovenskem jeziku, da svojim rojakom pripomore vsaj na političnem področju do znanja v materinem jeziku. Da Blažir ni tega storil na pobudo od vladne strani, sklepa Schiffrer iz okolnosti, da je predlagal za glavne stolice juridične fakultete baš vodilne zastopnike tržaškega liberalizma pravnika Kandlerja in De Rina. Zaradi tega je treba smatrati Blažirov predlog kot izrazit pojav slovenskega nacionalizma v Trstu, ki pa nikakor ni bil naperjen proti italijanskemu značaju mesta, a morda ni izključeno celo, da se je to vršilo v duhu sporazuma z Italijani proti germanizatornim nameram vlade. Treba je namreč še vpoštevati, da se je istočasno v dunajskem parlamentu bila huda borba Slovanov proti centralističnemu nadvladju Nemcev. Tako sodi Schiffrer. Vprašanje tržaške višje šole je dalo sicer še povoda Kandlerju za polemiko z Blažirjem, vendar se je še sporazumno izteklo, ko je potem municipalna komisija soglasno usvojila predlog v katerem se je z ostalimi določilo baš Blažirja za docenta na slovenski stolici za proceduro. Toda kljub priporočilu cesarskega namestnika centralna vlada ni odobrila predloga za tržaško visoko šolo, ker se mu je protivil iz političnih obzirov vojaški poveljnik v Trstu Gjulay.

S tem nam je avtor odkril sijajen kulturni spomenik, ki ga je vzajemno zasnovalo iskreno rodoljubno obeh domačih narodov: »enotku« soglasja in svobode. Upajmo, da ga ne pozabimo več, ko je sedaj zgodovinsko tako trdno zgrajen, da ga niti današnji viharji ne morejo več zrušiti.

O tem »neznane« Blažirju vemo pa še, da je v »Jadranskem Slavjanu« marca 1850. priobčil »odprto pismo« staršem o koristi in potrebi šolskega pouka v materinem jeziku ter poseben poziv »za volitev ločivnih sodnikov v soseskah«. Po gornjem mož gotovo zaslužiti, da ne ostane pozabljen. — Vredno bi bilo slediti še marljivemu Schiffrerju ko je iz tržaškega časopisja beležil kako je odmeval pohod hrvatskega bana Jelačića na uporni Dunaj. Kakor so ga v oktobru 1848. obsojali kot strašno trinošča, tako ga že dva meseca potem pozivljajo naj ne odneha v svojem plemenitem delu. Takrat so italijanski listi prinašali tudi članke iz zagrebskega »Slavenskoga Juga«, ki so jih jim prevajali v novoustanovljenem »Slavjenskem Društvu« u Terstu.

Da bi ti lepi spomini zopet kdaj prišli do veljave!

I. p.

»Pravo nije materija, koja se može dijeliti na fragmente. Po svom duhu i u praksi, pravo se ima smatrati kao jedno i nedjeljivo. Kada se ono u rješavanju narodnosnog pitanja željelo i želi postići za sebe i za svoje prijatelje, onda se mora dozvoliti njegova primjena i protiv samog sebe i protiv svojih prijatelja«.

NEVILLE CHAMBERLAIN

ASIMILACIJA MANJINA U MADJARSKOJ

Češkoslovački profesor Macourek u jednoj svojoj nedavnoj raspravi napisao je, da Madžarska samo indogermanskim Madžarima, to jest pomadžarenim manjinama bivše austrougarske monarhije, dakle asimiliranim Madžarima može zahvaliti svoj napredak i svoj razvitak. Madžari kao mongolsko pleme, da to apsolutno ne bi mogli sami da provedu. Proti ovim izvodima ustao je sud Pavao Szvatko te se u reviji »Apollo« obara na ove izводе češkog profesora. Szatko priznaje, da je i sam takav indogermanski, asimilirani Madžar i da veliki dio madžarskog srednjeg, inteligentnog staleža vodi svoje porijeklo od Slovena i Njemaca, ali to što su ti indogermanski Madžari stvarali, to da je bilo čisto madžarsko i stvarali su kao čisti Madžari... Ta asimilacija da nije sramota, nego dokaz konstruktivne sposobnosti Madžara i njihove privlačne snage, i provelo se dobrovoljno a nije se dogodilo suprotno, da su ti indogermanski narodi privukli i asimilirali Madžare. Ta asimilacija je bila u punom jeku i da nije bilo prevrata, u toku daljih 50 godina bi se u Ugarskoj stvorio nov definitivni indogermanski madžarski narod od dvadeset miliona. To da u historiji nije ništa novo i tako su bili stvoreni rimski narod i rimska svjetska imperija. Historija, međutim, nije bila naklonjena Madžarima i nije im dala još tih 50 godina, koliko su trebali za asimilaciju cjelokupnog stanovništva bivše Ugarske. Madžari su pali prije nego što su postigli cilj, ali su imali bar djelomičnih uspjeha, stvorivši jako izmješani madžarski srednji stalež. Najbrže i najlakše su se asimilirali Njemci, koje je privlačio viši životni i kulturni nivo madžarske džentrije. Nijemci da su se asimilirali zbog sjaja madžarske džentrije, Slovaci i Rumunji zbog boljeg materijalnog položaja. Indogermanstvo je značilo i za Madžare viši evropski nivo. Indogermanski Madžari su donijeli zapadnu kulturu. Madžarski prosti narod je vrlo polako učestvovao u tom radu. Preokret u tom donio je nagli i nesistematski napredak Budimpešti, koju su posjeli stranci i koja se nije brinula za madžarsku provinciju, za madžarski narod. Zbog tog je, došlo do boljševizma u Madžarskoj. Kao otpor prema njemu javio se tunarizam. Poslije toga je prestala dalja asimilacija, prestao je priliv njemačke i slovenske krvi. U Madžarskoj se čuju glasovi protiv indogermanskih Madžara i radi se na budjenju sitnog madžarskog čovjeka, koji treba da zauzme mjesto tih Indogermana. Radi se o tome da do riječi dodje prost madžarski narod i da asimilanti nestanu iz madžarskog života.

POROKA

V Mariboru sta se poročila g. Grmek Alfons, tajnik društva »Nanos« iz Ayberma in gđc. Helena Zanutti iz Vipave. Našemu vrlomu društvenomu delavcu želimo obilo sreće in blagoslova.

PERO TREPOV, SPLIT:

NA UNUTARNJEM FRONTU

(REVOLUCIONARNO DJELOVANJE MORNARA JUGOSLAVENA I ČEHA U AUSTRO-UGARSKOJ RATNOJ MORNARICI U ŠIBENIKU 1917-18 GODINE).

III

U Šibenik stigoh 20 marta 1917 god. I uskoro se dadoh »na posao«. Najprije »izvidjanje«, upoznavanje terena, ljudi, raspoloženja. Naročito mi je bilo stalo do toga da se upoznam sa onim našim podoficirima, koji imaju upliva među mornarima. Na oficire, pravo da kažem, nisam u prvo vrijeme nikako računao, osim eventualno na rezervne, jer mi je bio poznat veliko-austrijski duh u kojem su uzgajani još kao pitomci vojne akademije, i pravo je čudo, ako se je, kod poznatog uzgojnog sistema oficirskog podmlatka, ipak našlo pojedinaca koji nisu zatomili svoje slavenske osjećaje.

Još prije dolaska u Šibenik slučaj mi je poslužio da upoznam jednoga od kasnijih revolucionarnih drugova, Ivicu Tkalčevića. Zandarski narednik Guštin, sa službom u rodnome mi Kanfanaru, zamoli me, da bih se kod Tkalčevića — koji da je »mašinski« (upravitelj stroja) na torpiljaru »31« — zauzeo za njegovog nećaka Janka, mašinskog podoficira na istom torpiljeru. Sa Tkalčevićem sam se sve češće sastajao, u prvo vrijeme obično na njegovom torpiljeru. Kroz kratko vrijeme stekao sam uvjerenje, da je Tkalčević dobar poznavatelj prilika i ljudi u šibenskoj ratnoj

NOVA KNJIGA

O JUGOSLOVANSKIH MANJŠINAH

»Slovenec« prinaša:

Dr. Trnjegorski: Jugoslovanske manjšine u inostranstvu. — Beograd 1938, str. 139. — Založba »Narod i država« v Beogradu je v latinici založila prepotrebno delo dr. L. Trnjegorskoga o naših narodnih manjšinah v zamejstvu. Zlasti v današnjem času, ko nacionalna ekspanzivnost nekih narodov dosega svoj višek in preti s popolnim iztrebljenjem vsem manjšinam, moramo zlasti mi, mali narodi, biti pozorni na naše rojake, katere je usoda poglata ali pustila izven meje naše domovine. Pri nas se v tem oziru še vse premalo vodi evidenca o našem življu v tulinu in o njegovi gospodarski in kulturni stopnji in potrebi. V tem oziru nam morajo biti zgled resnično Nemci, ki imajo v Stuttgartu svojo veliko organizacijo za svoje manjšine ter v Vratislavi in Münchenu posebne znanstvene zavode za študij stanja svojih rojakov v svetu. Prav tako imajo Italijani, pa tudi Poljaki odlično organizirano skrb za svoje manjšine, dočim mi skoraj pozablamo, da krvavimo kot narodno telo na vseh straneh. Če ne drugače, vsaj s poudarjanjem in poročevanjem naših manjšin v zamejstvu moremo in moramo vzgajati v narodnem smislu našo mladino ter zainteresirati ves narod, da se bo čutil eno vsaj v duhovni zvezi s svojimi brati iz tega izvajal tudi posledice. Danes se manjšinsko vprašanje rešuje navadno recipročno, to je, kakor se posoja eni manjšini tam, tako se vrača drugi tu. Zato pa moramo najprej natančno poznati svoj položaj, da vemo zahtevati svoje pravice in biti v oporo svojim odcepljenim udom. Zato je taka knjiga, kot jo je napisal dr. L. Trnjegorski, naravnost potrebna vsem Slo-

vencem, še posebej pa našim šolam, ki morajo skrbeti za narodno vzgojo bodočih rodov. 35 strani je posvečenih samo Jugoslovancem v Italiji (o Slovencih se posebej ne govori!), kjer je na podlagi statistik dokazano pravilno razmerje med posameznimi narodnostmi ob enem na opisan ves razvoj od prve delitve l. 1866, ko so beneški Slovenci ostali pod Italijo, do zadnjih let, ko je prenehalo vsako kulturno delovanje ter je celo cerkev pod vplivom političnega nasilja. Nadaljnjih 28 strani je posvečenih koroškim Slovencem, njihovi kulturni zgodovini in pomenu v slovenski zgodovini ter njihovu sedanemu položaju. Ob enem z usodo te naše manjšine, ki je prikazana v statistiki in grafični razpredelnici, je obrazložen tudi položaj Nemcev na Kočevskem, Ker je jugoslovanska manjšina v Italiji in na Koroškem pač največja, zato je prav, da je njima posvečeno pol knjige. Ostali del pa obravnava manjšine pod Madžarsko, Gradišćanske Hrvate, manjšine v Rumuniji in Grčiji, v Albaniji in Turčiji. Tako je v tej priročni knjižici obdelano strokovno in pregledno celotno stanje naših manjšin v zamejstvu ter njihova prava zgodovinsko-kulturna podoba v preteklosti in sedanjosti, toda žalostni sedanosti. Tiskana je na lep papir ter stane samo 12,50 din. kar je prav, kajti pri taki knjižici se ne sme gledati na dobiček, temveč gre za stvar, ki je vredna največje popularnosti. Naj sežejo po njej vse šole, vsa naša društva, privatniki, da bomo zrastle v eno z našimi narodnimi manjšinami v tujem svetu ter da bomo kot njihova matica v svobodni državi znali dvigniti svoj glas v primeru, da bomo z njim mogli kaj pomagati njihovu življenju in jim dati novih moči.

BORIS KALIN RAZSTAVLJA V LJUBLJANI

V Jakopičevem paviljonu v Tivoliju razstavlja te dni svoja dela naš rojak Boris Kalin. Mladi umetnik je napolnil paviljon s preko štiridesetimi deli kiparstva. Kako je težko mlademu umetniku, pa naj si bo kipar, slikar ali pesnik uveljaviti se posebno pri nas, je dandanes vsakemu znano. Zaradi tega moramo take prireditve mladih umetnikov še posebno ceniti. Boris Kalin je izšel iz Meštrovičeve šole. Pri njemu prevladuje tendenca k naturalizmu. Naj nastoje nekoliko najbolj uspešnih del: Torzo, Sanjarjenje, Pomlad, Mati slikarja Jakca, Mačona, Nadangel Mihael itd. Kritika je zelo ugodna, saj se je nadejati od mladega umetnika, ki je komaj začel, še marsikaj dobrega in velikega.

NOVO DELO NAŠEGA ROJAKA

Ljubljana, septembra 1938 (Agis) - V založbi »Modre ptice« v Ljubljani je izšla napovedana knjiga našega rojaka (Vladimirja Bartola, in sicer roman »Alamut«. Knjiga obsega 454 strani navadnega formata in vzbuja delo med slovenskim občinstvom veliko zanimanje. Vladimir Bartol je znan po svojevrstnemu načinu pisanja in se v slovenski literaturi čim dalje bolj uveljavlja. Svoja krajša dela je doslej objavil v mesečni reviji »Modra ptica«, pred časom pa je »Modra ptica« izdala tudi zbirko njegovih del pod naslovom »Al Araf«. Z romanom »Alamut« je pisatelj obogatil izvirno slovensko pripovedništvo

SODOBNOST, DVOJNA ŠTEV. 7-8

Prejeli smo dvojno številko revije Sodobnost v kateri so zastopani sledeči naši kulturni delavci. Vlado Vodopivec je spisal ob obletnici judenburških, muraških in radgonskih žrtve krajsi spominski članek Slovenski uporniki v spomin na slovenske vojake, ki so se uprli ob koncu vojne v avstrijski armadi. Igo Gruđen sodeluje s pesmama Tuji gost in Pesmi natakariče Pepce. Naš sotrudnik Joško Ziberna je napisal daljšo razpravo o Trstu, katere prvi del priobčuje v tej številki.

Članek opisuje zgodovino tržaškega mesta od početka in vpleta narodnostni in gospodarski problem skupaj. A. Kos obravnava novo stanje v Avstriji z recenzijo knjige R. Ingri- ma »Der Griff nach Österreich«.

»IZBOR« BR. 9

Primili smo 9 broj časopisa »IZBOR« sa vremenih članaka od septembra s ovim sadržajem: Bombardovanje civilnog stanovništva, »Les Annales«, Paris — O uticaju sunca, E. G. Keyser — Zaljubljuje se razumno! »Higle«, Chicago — Savladjivanje starosti, Dr. William M. Maltsoff — Fakiri i hadžije u borbi protiv Engleske, William I. Makin — Pozadina italijanskog rasizma, »Nation«, Njujork — Sto godina Nove Zelandije, »Politiken«, Kopenhagen — Lice čehoslovačke demokracije, »Pregled«, Sarajevo — Astrologija je blef, »The Commentator«, Njujork — Bakteriološki rat, »Illustration«, Pariz — Današnja Sibirija, »Harper's Magazine«, Njujork — Mažinovljeva linija, Robert Lerquin — Rasprostranjenost engleskog jezika, »Better English«, London, itd.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

PRIMORSKIM ROJAKOM IN EMIGRANTOM V MARIBORU

Društvo »Jadrane« v Mariboru, ki je znano daleč ob severni meji in po vsej naši ožji slovenski domovini, prireja vsako leto spominski koncert v proslavo tragične smrti Blagopok. Kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Tudi letos se bo vršil v soboto dne 8. okt. t. l. ob 20 uri v Frančiškanski cerkvi spominski koncert!

Kralj Aleksander I. Zedinitelj je padel kot žrtev sredi svojega največjega dela, da ohrani Evropi in svetu mir. Baš v sadanji dobi čutimo bridko izgubo Njega največjo zahvalo za podporo, ki smo jo prejeli od Njega. Dolžnost nas je da se oddolžimo Njegovemu spomenu. V soboto 8. okt. mora biti prostorna cerkva polna emigrantov, da se poklonijo Njemu. Eventualni presežek koncerta gre za spomenik, katerega bo postavila mestna občina Njemu.

Rojaki! Dolžnost do velikega heroja Vas kliče, da se 8. okt. zgrnete na spominski koncert.

Sodelovali bodo gđna. Joža Kalčeva obsolventka tržaškega konzervatorija — vijolina. Gospod Karol Kamušič rojak iz Trsta in sedaj absolvent zagrebskega konzervatorija — bariton. Nastop g. Kamušiča bo prvi v Mariboru. Nadalje sodeluje g. Milko Voglar kot orglanist bo spremljal soliste. Gospod. prof. U. Vrabec bo skupno s Kalčevom nastopil tudi kot violonist. Nadalje sodeluje celoten moški pevski zbor »Jadrane« pod vodstvom g. prof. U. Vrabca.

Na sporedu so samo klasične staroslovanske skladbe največjih svetovnih komponistov.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Omladinska sekcija »Istre« u Zagrebu, priredjuje u subotu, 1 oktobra prve usmene novine poslije ljetnih praznika. Program biran i zanimljiv. Pozivamo emigrantsku omladinu da prisustvuje usmenim novinama, koje će se održati u društvenim prostorijama, Žerjavičeva ulica 7 (dvorište). Početak tačno u 8 sati na večer. — Odbor.

ROJAK IVAN ŠEMRL 70-LETNIK

V Lescah pri Bledu obhaja svoj sedemdeseti rojstni dan naš rojak upokojeni šolski upravitelj Ivan Šemrl. Rojen je v Lomeh pri Črnem vrhu nad Idrijo in je dovršil učiteljske v Kopru. Služboval je v Dol. Logatcu, Grahovem in St. Vidu nad Cerknico, zadnjih 32 let pa kot šolski upravitelj na Lescah pri Bledu. Tudi mi se pridružujemo ostalim čestitkam in želimo našem rojaku ob njegovem visokem življenjskem jubileju, da bi zdrav in zadovoljen preživel večer svojega življenja! (Agis).

KNJIŽEVNOST NAŠIH MANJŠIH

Ob času razstave slovenske knjige, ki jo pripravlja društvo slovenskih književnikov v Ljubljani bo organiziranih tudi nekaj predavanj. Med drugimi bo predaval tudi naš rojak dr. Lavo Čermelj o temi: »Književnost naših manjšin onkraj meja«, ki bo prav gotovo zelo zanimivo. Na razstavo samo, še posebej in na to predavanje, opozarjamo naše čitatelje. — (Agis).

organizujemo revoluciju u mornarici! I ja sam vaš! — To rekavši zagrl me i izljubi. Stegnusmo si desnice.

— Vjernost za vjernost! — uskliknuh. — Vjernost za vjernost! — uzvrat brat Čeh.

Još dva dobra druga i kasnije revolucionarna saradnika imao sam u mojoj komandi: podoficira Ivu Biuk-Cvitkovića i mornara Petra Benutića. Preko ove trojice drugova upoznao sam se u kratko vrijeme sa situacijom i raspoloženjem ljudstva u Šibeniku.

Preko njih sam saznao i za podoficira Frana Petretića. Petretić je bio ukrkan na ratnom brodu »Schwarzenberg«, gdje je vršio dužnost »disciplinskog«. U tom svojstvu bio je u stalnom dodiru sa cjelokupnim ljudstvom na brodu, a pored toga imao je odlične veze sa našim ljudima na svim ostalim jedinicama i objektima u Šibeniku. Saznao sam, da Petretić potječe od eminentno patriotske splitske porodice, a jedan njegov brat da je bio i dobrovoljac u srpskoj vojsci za vrijeme Balkanskih ratova. Mornari su Petretića jako voljeli i cijenili, i on je mogao da naše ljude predobije za revolucionarnu akciju. A posadu broda »Schwarzenberg«, kao uostalom i drugih jedinica i objekata sačinjavali su u ogromnoj većini Slaveni: Jugoslaveni i Česi. To je išlo u prilog uspjeha revolucionarnog djelovanja Petretićevog i, kasnije, našeg revolucionarnog odbora.

Međutim, psihološki momenat za stvaranje revolucionarne organizacije još nije bio nastupio. Naši mornari — kad sam ja došao u Šibenik — pod dojmom velikih pobjeda Centralnih sila u ono doba na svima

bojištima, bili su izgubili samopouzdanje; među njima je prevladavala neka mučna apatija i rezigniranost. Stoga je najprije trebalo ljude obaviještavati o pravom stanju stvari, predočavati im prednosti u Savezničkim zemljama, naročito daleko veću nadmoćnost u materijalnim izvorima i ljudstvu, pa da se iz svega toga izvede logičan zaključak, da Centralne sile svakim daljnjim danom ratovanja padaju u veće teškoće, dočim, obrnuto, Antanti rastu šanse za pobjedu. Ovakvim sistematskim obavješćavanjem i propagandom dizao se duh naših mornara, povraćalo im se pouzdanje i vjera u pobjedu Antante. Podizanjem malaksalih duhova među našim mornarima, potstrekivala im se volja za borbu protiv ugnjetaca.

Ali sprovođanje takove propagande iziskivalo je dosta vremena. A taj rad nije bio ni lak ni bezopasan, pa je trebalo oprezno postupati, pošto je vlast svuda imala svoje špijune koji su motrili svačije kretanje. Ja se i danas još čudim, da vlast u Šibeniku nije otkrila našu revolucionarnu propagandu, naročito u prvom, neorganizovanom periodu našeg djelovanja.

U prvom periodu revolucionarne akcije u Šibeniku nije postojala direktna saradnja između Petretića, Tkalčevića i mene. Svak je radio na svoju ruku, kako je najbolje znao i umio, u krugu svojih veza među mornarima: Petretić na »Schwarzenbergu«, hidroplanskoj bazi i radiostanici, na obalnim baterijama itd., Tkalčević na torpiljerima, ja svuda, gdje stigoh, proširujući iz dana u dan krug svojih poznanstva.

(Nastavit će se)

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. rova ulica 48, III. kat. — Tisak: Stečajna

čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijelu godinu 48. — din., za pola godine 24. — din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara sarykova ul. 28a II broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova ulica broj 28a — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović Zagreb, Ilica broj 131.